

ИЗЛИЗА ОТ 1900 ГОДИНА

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА CVII, БРОЙ 9

СОФИЯ, 1 – 15 МАЙ 2006 г.

ЦЕНА 0,60 лв.

e-mail: synpress@dveribg.net

ХРИСТОЛЮБИВОТО ВОЙНСТВО

За Църквата и армията
стр. 4-5

КОГА Е ГЕРГЬОВДЕН

1700 години от мъченическия подвиг
на св. Георги Победоносец
стр. 6

IN MEMORIAM

Почина проф. Тотю Коев
стр. 6

Светите равноапостолни братя Кирил и Методий

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Максим оглави пасхалното богослужение по случай най-светлия християнски празник в Патриаршеския катедрален храм-паметник „Св. Александър Невски“.

Патриарх Максим беше посрещнат от многобройните вярващи, дошли в Патриаршеската катедрала да честват Възкресение Христово. След като благослови богомолците Негово Светейшество започна подготовката си за пасхалното богослужение.

В 23,25 ч. в катедралата пристигнаха официалните лица – президентът на РБългария г-н Георги Първанов и неговата съпруга, както и дипломати и правителствени служители.

По време на пасхалната полунощница Българският патриарх и всички

На Второ Възкресение Българският патриарх Максим оглави службата в столичната митрополитска катедрала „Св. Неделя“

свещенослужители излязоха пред соля на централния олтар, за да посрещнат Благодатния огън от Йерусалим. Тази година огънят беше пренесен от Гроба Господен до София от Варненския и Великопреславски митрополит Кирил, а от летище София до Патриаршеската катедрала тържественото пренасяне беше извършено от Знеполския епископ Николай и архимандрит Йоан, протосингел на Софийска митрополия. Благодатният огън беше посрещнат според църков-

ната традиция с хоругви, кадене и в молитвено очакване на неговото разпръскване в храма. Негово Светейшество запали своите трикирий и дикирий и при пеенето на „Приидите, прииждете свет от не вечерняго света...“ разпространи огъня от Гроба Господен,

На стр. 2

† Ловчански митрополит ГАВРИИЛ

СЛАВЯНИТЕ -

ИСТОРИЯ,

НАСТОЯЩЕ

И БЪДЕЩЕ

Славянските племена излизат на историческата сцена като активни участници в драматичните събития на Великото преселение на народите през IV-VIII век. Много бързо те се превръщат в основен и най-значителен по численост фактор в съдбините на Централна и Източна Европа през Ранното средновековие.

В периода от VII до IX век се създават първите славянски държави, с които не закъсняват да установят отношения преродилата се във Византия Източна Римска империя и Германското кралство.

Заедно с развитието на процеса на държавно изграждане започва и проникването на християнството сред славяните. Византийската империя

допринася особено много за разпространяването на Христовата вяра сред южните и източните славяни. Този процес се засилва и утвърждава с официалното покръстване, което при различните славяни става в периода от средата на IX век до края на X век. Западните славяни попадат в сферата на влияние на Римската църква, която с подкрепата на Германското кралство разпространява християнството на латински език.

През втората половина на IX век между двата християнски центъра в Средновековието – Римската църква и Константинополската патриаршия – се очертава остро съперничество за влияние в новите славянски държави. Утвърждава се разбирането, че там къде-

то се наложи византийският или западният тип християнство, там византийското или западното политическо влияние ще е по-силно. Това политическо съперничество между Римската църква и Германското кралство, от една страна, и Константинополската църква и Византия, от друга, довежда до разделянето на славянството в духовен и културен план.

Не може да не се обърне внимание на изключителната роля, която играе Византийската империя за формирането и развитието на средновековната славянска култура. Признавайки правото на използване на матерния език в литургичната практика, византийците спомагат за създаването на славянската азбука, а заедно с това и за превеж-

дането на литургичните текстове, необходими за покръстване на славяните. Глаголицата, създадена от свети Кирил и свети Методий, е заменена в края на IX век от кирилицата, въведена от ученика им свети Климент Охридски по образец на гръцкото унциално писмо. Тези две азбуки, пригодени да изразят до съвършенство особеностите на славянския говор, стават основата на една изключително богата книжовна дейност.

Създаването на славянската азбука и употребата ѝ в книжовната практика означава, че славянският народен говор се издига до равнището на книжовен език, което за стария европейски свят представлява изключително културно откритие.

На стр. 3

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

От стр. 1

символизиращ разпространяването на Христовата спасителна светлина, която изпълва сърцата на вярващите с пасхална радост от възкръсналия Спасител. След това Българският патриарх поведе тържественото пасхално шествие вън от храма.

След като прочете евангелския откъс за Възкресение Христово, точно в 24 часа Негово Светейшество възгласи: „Христос Воскресе! Воистину Воскресе!“ и прочете своето пасхално слово. След това започна пасхалната утрена с изпяването на тропара за Възкресение и специалните стихове: „Да воскреснет Бог и разточатся врази Его...“

Извърши се т. нар. „христосване“ – момент, в който всички вярващи се поздравяват с: „Христос воскресе!“ – Воисти-

ну воскресе!“ Негово Светейшество благослови св. Литургия да бъде отслужена от Знеполски епископ Николай в съслужение с Девошки епископ Теодосий, Маркианополски епископ Константин, архимандритите Наум и Йоан и всички присъстващи свещенослужители.

Патриарх Максим взе евхаристийно и молитвено участие в св. Литургия с присъщите за него бодро молитвено настроение, богослужебна радост и твърдост.

Негово Светейшество се зарадва от множеството вярващи хора, българи и чужденци, присъстващи на пасхалната служба и преподаде своята архипастирска благословия, като прочете Пасхалното и синодално послание към вярващите православни християни в България и извън нейните предели.

Дякон д-р Иван ИВАНОВ

Благодатният огън

За втора поредна година Варненският и Великопреславски митрополит Кирил донесе в България Благодатния огън от Светия гроб Господен в Йерусалим. На път за София митрополит Кирил мина през Виена, където предаде на свещениците от българската община Благодатния огън.

От летището в София огънят потегли към православните храмове в цялата страна.

Великденски служби в страната

В катедралния храм „Св. Неделя“ в София за Второ Възкресение Българският патриарх Максим, столичният епископат и храмовото свещенство отслужиха великденската вечерня. По време на богослужението бяха прочетени текстове от Евангелието на различни езици. Стоотици християни изпълниха столичния храм да се черкуват за празника.

Сливенският митрополит Йоанкиев отслужи великденската св. Литургия в Бургас, в най-големия православен храм в морския град „Св. Кирил и Методий“.

Великотърновският митрополит Григорий отслужи богослужението за Второ Възкресение при недовършения храм „Възкресение Христово“ на руските гробища във Велико Търново. След службата бяха раздадени осветените от него предишния ден в катедралния храм на старата столица 300 великденски яйца. Нови 17 дарители се включиха в благотворителната кампания за набиране на средства за изграждането на най-новия храм във В. Търново – „Възкресение Христово“.

В Стара Загора митрополит Галактион отслужи пасхалната Литургия в храм „Св. Димитър“. В 00,30 ч. Благодатният огън беше донесен в Стара Загора от софийски свещеници. На Великден вратите на митрополията бяха отворени за всички вярващи.

На 24 април, Светли понеделник, митрополит Галактион отслужи св. Литургия в Шипченския манастир „Рождество Христово“.

Тържествено поздравление за светлото Христово Възкресение произнесе Доростолският митрополит Иларион на централния площад в Силистра по време на великденската служба в църквата „Св. Петър и Павел“ в града. Заедно с храмовото духовенство митрополит Иларион поздрави с „Христос Воскресе“ събралите се богомолци.

В Бачковския манастир „Успение Богородично“ над 500 богомолци от цялата страна участваха в литийното шествие с чудотворната икона на св. Богородица. По традиция на втория ден на Великден иконата се изнася от манастирската църква и с литийно шествие се пренася до местността Клувията.

раздадени на богомолците на нощната пасхална служба и на пасхалната вечерня на Второ Възкресение.

Най-впечатляващото за нас беше големият брой причастници – повечето млади хора. Мнозина от тях бяха постили през целия Велик пост. Висши офицери от Австрийската армия съпреживяха в молитвен възторг нощната света служба.

Църковният хор беше ръководен на всички служби от световноизвестната оперна певица, примата на Виенската Щатсопера, г-жа Красимира Стоянова.

На Велика събота по милост Божия

Благодатният огън, носен от Варненския и Великопреславски митрополит Кирил от Йерусалим за България мина през Виена, където можахме да го получим за нашата църква за радост на нашите вярващи.

С „Христос Воскресе“ започна празничната св. Литургия за българите в Истанбул в църквата „Св. Йоан Рилски“, в Българската екзархия.

Предвиждаше се литургията да бъде в църквата „Св. Стефан“, но поради продължаващия ремонт беше отслужена в Екзархията. Празничната литургия отслужи дошлият специално за Великденските празници от България архимандрит Сионий, ректор на Софийската духовна семинария „Св. Йоан Рилски“, и свещеникът на българската църква в Истанбул свещ. Ангел Велков.

Присъстваха българският генерален консул в Истанбул г-н Руско Георгиев, служители на консулството, живеещи и работещи в Истанбул българи, също и молдовски граждани, работещи в Истанбул, и туристи от България.

ХРОНИКА От света

Тържества на Александрийската патриаршия

С благословието на Негово Светейшество Българския патриарх Максим и по покана на Негово Блаженство Теодор II, папа и патриарх на Александрия и цяла Африка, българска църковна делегация, водена от Негово Високопреосвещенство Варненския и Великопреславски митрополит Кирил, придружен от архимандрит Наум, гл. секретар на Св. Синод, посетиха град Александрия – Египет, за участие в тържественото обновление на Патриаршеския храм „Свето Благовещение“ и освещаване на новия Патриаршески дом.

На 2 април бе отслужена Божествена св. литургия, възглавена от Вселенския патриарх Вартоломей и Александрийския патриарх Теодор II в съслужение с представители на всички поместни православни църкви, пристигнали за тържествата. В светата Литургия взеха молитвено участие и президентът на Република Гърция Каролос Папуляс, високоставени гости от Гърция, както и множество християни, дошли за случая.

Присъства и губернаторът на Александрия.

Богослужението бе украсено от сладкогласното пение на църковен хор от град Драма, Гърция.

От името на Негово Светейшество Българския патриарх Максим и Св. Синод на БПЦ Негово Високопреосвещенство Варненският и Великопреславски митрополит Кирил поднесе на Александрийския патриарх Теодор II в дар икона на Спасителя.

След светата Божествена литургия всички гости се отправиха към намиращия се в съседство Патриаршески дом, където двамата патриарси извършиха водосвет и осветиха сградата.

Вечерта в градината на Патриаршията бе изнесен празничен концерт.

След тържествата с помощта на Българското посолство в град Кайро, Египет, българската църковна делегация осъществи поклонническо пътуване до манастира „Св. Екатерина“ в планината Синай. Делегацията се поклони на честните ѝ мощи, разгледа музейната сбирка на манастира, където се съхранява петохлебник от София, изработен от злато и сребро, датиран от 1678 г., и библиотеката на манастира, известна в цял свят с богатата си сбирка – втора в света по брой на запазени ръкописи.

Снимки и текст: архим. НАУМ, главен секретар на Св. Синод

Великденски служби в българските църковни общини зад граница

Над двеста българи се събраха на великденската служба на 23 април в новия параклис на Българската православна община „Св. Патриарх Евтимий Търновски“ в Париж. Празничното богослужение беше извършено от ено-

рийския свещеник йером. Емилиян Бочановски и свещ. Румен Цветков.

В Българската църковна община във Виена и тази година сънародниците ни можах да участват в богослуженията през Страстната и Светлата седмица. Освен полагащите се богослужения тази година бяха отслужени и трите последования на Жениха, Василиевата св. литургия на Велика събота, както и службите на втория и третия ден на Възкресение Христово.

Осигурените от нашия църковен настоятел и иподякон в църквата, г-н Димитър Николов, 2500 червени яйца бяха

Свещеник търси помощ

Свещеник ИВАН (Иво) КАЛИНОВ от Русенска епархия е на 40 години, от 3 години е болен от множествена склероза и сега е в инвалидна количка.

Той е пенсионер по болест и пенсията му не покрива разходите за назначеното му лечение, а семейството му се нуждае и от средства за живот. Свещеникът има две деца, които още учат и безработна съпруга.

Отец Иван благодари за оказаната му до този момент помощ и се надява и занапред на милосърдието на своите събратя и християните да го подпомагат, като изпращат пощенски запис на адрес:

гр. Кубрат – 7300, ул. „Страцин“ № 5,
свещ. Иван (Иво) Неделчев Калинов, дом. тел. 0838 / 30-40

СЛАВЯНИТЕ - ИСТОРИЯ, НАСТОЯЩЕ И БЪДЕЩЕ

От стр. 1

Така в края на IX и първата половина на X век се появява литературата, известна като старобългарска, разпространила се много скоро и сред другите южни и източни славяни. Тази културно-духовна обособеност на славянските държави в Югоизточна и Източна Европа им позволява да запазят своята идентичност при силното византийско влияние и постоянни опити за присъединяване териториите на славянските държави към Византия.

Западното славянство остава в орбитата на влияние на Римската църква и на Германското кралство, като често държавната независимост на Полша и Чехия се трансформира във васалитет спрямо Германското кралство. Въпреки политическата зависимост западното славянство съхранява своята обособеност XIII век славянските държави са едни от първите, които поемат ударите на татарското нашествие. Само век по-късно, в периода XIV-XV век, държавите на южните славяни са обект на унищожителните походи на следващия страшен завоевател в Европа – османските турци. Така в различни исторически периоди славянските държави се превръщат в щит или буферна зона за западноевропейските държави пред поредния завоевател, дошъл от изток.

През XVI-XVII век важна роля в съдбините на Европа, противопоставяща се на османската експанзия, играят Полша и Русия, но докато първата загубва при драматични обрати своята независимост, поделена териториално между Русия, Пруссия и Австрия, то Русия се издига и утвърждава като Велика сила на Изток. Така в края на

XVIII и началото на XIX век Русия се оказва единствената славянска държава, която след превземането на Цариград от турците през 1453 г. остава единствената страна, в която доминира православие. Същата година за първи път се появява и изразът „Трети Рим“ – най-напред за Новгород Великий, а малко след това за Москва като наследничка на Рим и Константинопол. Така Русия се утвърждава като единствена изразителка и защитничка на интересите на южното славянство и на православието. Към Русия са насочени и надеждите за политическо освобождение на славяните в Австрийската империя – чехи, словаци, хървати, принадлежащи на католическата вяра. Така постепенно през първата половина на XIX век възниква *руската идея* като нова концепция за ролята на Русия и русите като защитници и водители на цялото славянство. Ключово значение придобива въпросът за „панславизма“, представен в Русия от мислители като В. Соловьев, Н. Данилевски или П. Ламански.

Въсщност „панславизмът“ възниква в края на XVIII и началото на XIX век в славянски страни, намиращи се под турско или австро-унгарско владичество (Чехия, Хърватско, Сърбия, Черна гора), но бързо става популярен в Русия, обосновавайки военнополитическите ѝ намеси в Централна и Източна Европа.

Основател на научния панславизъм е чехът Павел Шафарик (1793-1861), а на литературния – неговият сънародник Ян Колар (1793-1852). Те лансират идеята за единна славянска нация. Освен чехи, техни последователи са поляци, хървати и пр. Съвременниците се шегували с наивния им ентузиазъм и с факта,

че при срещите си, поради липса на общ език, разговаряли на немски.

В България панславизмът се проявява единствено като русофилство, а в Полша е по-слабо засъщепен, тъй като самата полска държавност и ориентация към католицизма са в опозиция на Русия и православието. Тъй като Русия е единствената славянска Велика сила, а в продължение на векове и единствената държава, в която православието е официална религия, съществува тясна връзка между „панславизма“ и руската идея, подчертаваща спецификата на Русия и мисията ѝ на водач на православните славяни.

Много точно тези политически реалности са изразени от генерал Фадеев (1824-1884): „Славянството е космична мъглявина, която един обединяващ гравитационен център би могъл да превърне в свят. Затова всеки братски народ трябва да бъде свободен

и независимостта на всички трябва да бъде гарантирана от тясната връзка с Русия.“

Погодин, който прогласява панславизма още в 1838 г., мечтае да включи в руската империя 30 милиона славянски брата, пръснати между Цариград и Венеция, между Морея (Пелопонес) и Балтийско море. Ето неговите думи: „Не лежи ли политическата съдба на Европа, и с това на целия свят, в нашите ръце, стига само да посегнем към нея?“ Тук няма да се спираме подробно на развитието на славянофилството през XIX век, само ще посочим, че в политически аспект то довежда до възстановяване на държавите на сърбите и българите в контекста на решаването на източния въпрос заедно с държавната реабилитация на Гърция и Румъния, но пренебрегва славянската взаимност при потушаването на двете полски въстания от 1830 и 1861 година.

Конференцията „Славянският свят – вчера, днес и утре (език, фолклор, литература, култура, история)“ беше открита на 14 април в салона на Славянското дружество в София, ул. „Славянска“, което дружество е инициатор на проявата.

Форумът бе открит със слово на акад. Никола Попов и бяха изнесени около 40 доклада и научни съобщения. Организационният комитет на конференцията включваше Тодор Гигов, Крум Лазаров и чл. кор. проф. Михаил Виденов. Свои доклади на историческа тематика представиха проф. Божидар Димитров, проф. Орлин Загорев, проф. Димитър Филипов, ст.н.с. Марин Калонкин. Най-много доклади и научни съобщения имаше в областта на славянското езикознание и славянската култура, като тези на проф. Стефан Дойнов, проф. Кръстю Стоилов, доц. Емилия Лазарова, доц. Мая Велева, доц. Красимир Стоянов, доц. Боян Вълчев, доц. Йовка Тишева, доц. Цонка Люцканова и др. Участниците представляваха различни научни центрове от цялата страна, което направи конференцията наистина национална.

Материалите от форума ще бъдат публикувани в специален сборник. Според организаторите с тази конференция се отваря нова страница в дейността на Славянското дружество в България, което до сега се занимаваше предимно с просветна дейност, а сега се насочва и към научни изследвания, но без да занемарява просветните и културните прояви.

През XX век славянската идея отстъпва на заден план, изтласкана от страшните и човеконенавистни идеологии на болшевиизма, фашизма и националсоциализма. Без преувеличение може да се каже, че най-тежко засегнато от реализирането на политическите цели на тези идеологии се оказва славянството като цяло:

1. В рамките на Гражданската война в Съветска Русия 1919-1921 и политическите чистки 1925-1939 година;

2. В годините на Втората световна война 1939-1945 година;

3. По време на комунистическия режим в Източна, Югоизточна и Централна Европа след Втората световна война 1945 година;

4. В локалните войни и въоръжени сблъсъци в Югославия и СССР след разпадането на Източния социалистически блок.

След последвалия процес на дезинтеграция на славянството, включено насилствено в изкуствено изградени държави, без да се съблюдава правото на самоопределение на утвърдените славянски нации, се стига до настоящата политическа реалност, изразяваща се в съществуването на 12 славянски държави: Беларус, Босна и Херцеговина, България, Полша, Република Македония, Русия, Словакия, Словения, Сърбия и Черна гора, Украйна, Хърватска и Чехия.

Горчивият опит от миналото трябва да предпази всички славянски държави от стремежа чрез политически комбинации да се търси реванш или отмъщение за загубените територии или позиции на влияние сред славянския свят. Още повече, че в историята на междуславянските отношения има десетки примери за безкористна подкрепа на братските славянски народи, извън официалната политика на съответните държави. Добър пример в това отношение е най-масовото и мощно движение в Русия в защита на българите, след жестокото потушаване на Априлското въстание през 1876 г., довело до промяна на официалната руска политика и обявяването на война на Османската империя през 1877 г.; активното участие на чешката интелигенция в изграждането на модерната българска държава в края на XIX век или помощта за гладуващите в Поволжието, изпратена в Съветска Русия от българите при управлението на правителството на Александър Стамболийски.

В тази посока могат

да се популяризират още много исторически факти, изместени от събития, които по-скоро разделят славянството. Затова е необходимо да се активизира културно-духовното общуване между славянските народи, още повече, че на полето на културата и духа няма малки и големи народи.

Необходимо е да се окаже подкрепа на инициативата на министрите на културата на всички славянски страни за създаване на общ регулативен орган в Любляна, който на държавно ниво да съдейства за развитието на славянската взаимност.

Друга линия на сближаване може да се очертае по посока на общите християнски ценности и в това отношение много могат да постигнат църковните институции на славянските държави. Блестящ пример в това отношение е непреходното дело на светите братя Кирил и Методий, посветили своя живот изцяло на славянството и неговия възход в културно-духовен план. Тяхната християнизаторска и просветителска мисия получава подкрепата и на Константинополската и на Римската църква, преодолявайки съществуващата между тях враждебност.

Може би вече е време, по предложение на славянските държави Генералната асамблея на ЮНЕСКО отново да се върне към идеята си от края на XX век, да се обяви световно десетилетие на славянските култури.

Има необятно поле за работа в тази посока и това безспорно е голямото предизвикателство пред духовния и политически елит на славянството, както и пред различните граждански организации.

Европа днес повече от всякога се нуждае от повече духовност и идеализъм, така присъщи на славянството като цяло.

Тази година се навършват 130 години от идването в Ловеч на новоизбрания тогава Ловчански митрополит Йосиф, бъдещия Екзарх Български.

В заключение на моя кратък доклад ще цитирам този голям български духовник, патриот и славянофил: „Ако България оцеля през вековете на своето тъмно робство и ако днес тя се радва на свобода, на своя Църква и държава, то това се дължи изключително на православието и славянството.“

Доклад, изнесен на Първата общонационална конференция на славянското дружество в България, под наслов „Славянският свят – вчера, днес и утре“ – 14-15 април 2006 г.

Св. Георги Победоносец

Св. Теодор Тирон

Св. Теодор Стратилат

Св. Димитър Солунски

Във всяко богослужение, включващо Велика ектения и на Великия вход на св. Литургия свещеникът или дяконът отправят прошение за *христолюбивото войнство*. „Христолюбиво войнство“ се нарича сонмът от светии, които по един или друг начин са „воювали“ за вярата си в Христа и са удържали победа: кой с мъченичество, кой с изповедничество, кой с подвижничество или с апология на Христовото учение. „Христолюбиво войнство“ се наричат и воините-християни, които служат във войската и се стремят стриктно да изпълняват закона Христов.

Взаимоотношенията между армията и Църквата

имат своите корени още от времето на Христа Спасителя. Евангелският стотник молил Иисуса Христа за изцеление на любимия си слуга (Мат. 8:5-13). Голготската жертва и страшните събития при смъртта на Христос на кръста накарали стотника Лонгин да повярва и да възкликне: „Наистина, Тоя Човек е бил Син Божий“ (Марк 15:33-39; Мат. 27:45-54).

В епохата на разпространение на християнството и гоненията на Църквата до IV век връзките между армията и Църквата придобиват нови измерения, обусловени от

мъченическите подвизи на стотици военачалници и воини,

останали твърди във вярата си в Христа и непоколебими пред жестокостите, на които били подлагани. Мнозина от тях са причислени към сонма на светиите – св. мчк Гордий (03.01), св. мчк Полиевкт (09.01) св. вмчк Теодор Стратилат (08.02), св. вмчк Теодор Тирон (17.02), св. 40 мъченици Севастийски (09.03), св. вмчк Георги Победоносец (23.04), св. мчк Сава Стратилат (24.04), св. мчк Акакий Войн (07.05) и много други.

След чудното видение на император Константин Велики преди битката с Максенций (312 г.) и победата му с помощта на Кръста Господен, отношенията между армията и Църквата минават на ново равнище. За това спомогнало и подписването на Медиоланския едикт през 313 г., с който християнската религия била вече легализирана. Поставянето на Христовия монограм върху дрехите и войнските атрибути бил първият официален контакт между двете сили – военната и духовната. Разбира се, оттеглянето на войската от езичеството било трудно и мъчително дело.

След обявяването на християнството като държавна религия при Теодосий Велики нямало никакви пречки за пълно развитие на взаимоотношенията между армията и Църквата.

ХРИСТОЛЮБИВОТО ВОЙНСТВО

Отношенията между българската войска и Православната ни църква имат повече от 1100-годишна история. Безбройни са историческите свидетелства през цялата история на българската държава за осезателното присъствие на църковната институция във военната сфера. То се изразява в участие на духовни лица в ръководството на държавата и войската; провеждане на определени църковни ритуали за повдигане духа на воините; личен пример и принос на духовни лица в завери, въстания, хайдушки чети, войни и др. За съжаление, редица исторически факти и обстоятелства, засягащи взаимоотношенията между нашата войска и Православната църква, все още не са задълбочено проучени и щателно събрани в цялостно изследване, което може да се квалифицира като пропуск както в родната военно-историческа, така и в историко-богословската наука и книжнина.

Първото историческо свидетелство за официално участие на Църквата във войсковия живот

е проведенният за първи път ритуал освещаване на бойните знамена преди победната битка на цар Симеон над византийските войски при р. Ахелой през 917 г.

Изключително силен религиозно-политически елемент във взаимоотношенията между армията и Църквата през Средновековието и до ден-днешен има в

почитането на светците – покровители на българската войска:

св. вмчк Георги Победоносец, св. вмчк Димитрий Солунски Мироточиви, св. архистратиг Архангел Михаил, св. Йоан Рилски Чудотворец. Този факт намира най-ярко отражение в църковното приложно изкуство, където те се изобразяват върху бойни знамена, одежди и атрибути. А култът към тях бил силно изразен и нееднократно те били призовавани молитвено за помощ и по чуден начин се отзовавали на тези молитви. Например култът към св. Георги е отразен в писмения паметник от неизвестен автор „Чудото на св. Георги и българинът“. В него се разказва за войн, изпаднал в беда по време на войната, която цар Симеон водил срещу маджарите през

894-896 г. Счутила се дясната нога на коня му и тогава той рекъл: „Господи, Иисусе Христе, помилуй ме и изпрати угодника твой и мъченик Георгия, за да ме закриля!“ И наистина светията му се притекъл на помощ, изцелил коня му и войнът успял да се спаси от своите преследвачи.

Известен е случай на

покровителстване на българските войници от св. Йоан Рилски

по време на Балканската война. Този случай е разказан от офицери очевидци на събитието на йеромонах Онуфрий от Рилския манастир. „През 1913 – 1914 г. по време на Балканската война, когато българското войнство победоносно настъпваше срещу турците и когато Одрин беше превзет и войниците настъпваха към Чаталджа, турците, като видели, че българите надделяват, докарали араби, които започнали да се бият много ожесточено и били готови да разкъсват със зъби. Сред българските войници настъпило разколебаване за момент. И в тези критични минути войниците виждат един старец с дълга бяла брада, с издигнат кръст и жезъл да ги води в сражението. Те разбрали, че им се явил свети Иван Рилски. С благоговение всички застанали за момент на колена, а после с въодушевление се нахвърлили на противника и го победили.“

Сътрудничеството между Църквата и армията намира израз и при формирането на родолюбиви чувства у българския народ и войнство. Редица духовни лица в своите произведения са разкривали значението на военните победи. В „Просътранното житие на Петка Търновска“ свети патриарх Евтимий отбелязва териториалните придобивки на българския владетел по следния начин: „В това време благочестивият български цар Иван Асен ... покори цялата Македонска област, също и Сяр с цяла Атонска, а по-точно да кажа Света гора; освен това и славния град Солун с цяла Тесалия и Тривали, сиреч Сърбия и Далмация, що се нарича Арванитска държава, та чак до Драч.“ Подобни слова на православните архиереи съдействат за още по-тясното сплотяване на войската около държавния владетел и главнокомандващ. В това отношение няма равна на себе си „История славянобългарска“, написана

и разпространена от светия преподобен Паисий Хилендарски, която положи началото на освобождението на българския народ от петвековния духовен и политически гнет.

Неоценим е приносът на православно българско духовенство и в борбата на нашия народ за тази свобода. Може с основание да се твърди, че нито една въстаническа буна не е минала без участието на български духовници родолюбци.

Със златни букви са записани имената на Натанаил Зографски, Матей Преображенски, поп Харитон и много други. Значително е участието на духовниците при създаването на революционни комитети от Васил Левски (йеродякон Игнатий), в подготовката и провеждането на Априлското въстание и в Освободителната война.

Издържали превратностите на времето през средните векове, в години на война и мир, взаимоотношенията между Българската армия и Българската православна църква се възраждат след Освобождението на България от петвековния османски гнет и имат своя специфика през различните исторически периоди. Най-плодотворни и разнообразни са те от 1878 до 1944 г., когато отношенията между двете институции в Третата българска държава са поставени на солидни конституционни и законови основи. В този период се заражда, изгражда и утвърждава

йерархията на военното духовенство в Българската армия

Военно-духовната служба има за цел да съдейства за цялостното религиозно-нравствено възпитание на воините. Военното духовенство удовлетворява духовните потребности на лицата с военни звания.

Събитията през септември 1944 г. довеждат до коренна промяна на общественно-политическата, икономическата и духовната обстановка в страната. Въз основа на новата Конституция и Закона за изповеданията от 1 март 1949 г. рязко се променя мястото и се обезсилва ролята на православните ценности в България. Конституциите от 1947 и 1971 г. официално осигуряват свобода на съвестта и изповеданията, но на практика се стига до лишаване на БПЦ от нейните религиозно-възпитателни функции сред подрастващото поколение и младежта, включително и сред военнослужещите. В периода след 1944 г. до наши дни военните закони, устава и правилници не третират проблема за необходимостта от удовлетворяване на духовните потребности на българските воини. Постепенно се оформя негативно отношение към религията и Православната църква с всички произтичащи от това последствие, имащи своя резонанс и днес.

Процесите на социална промяна в България днес са в пряка зависимост от дейността на различните институции и уменията им да осъществяват своите функции и задачи самостоятелно и преди всичко във взаимодействие и координиране с останалите. Сред многобройните институции в държавата Българската армия и Българската православна църква заемат особено място.

Българската армия в мирно време има като главна задача да възпира авантюристичните и агресивни намерения, а във военно време – да отбранява териториалната цялост на страната. В създалите се нови политически реалности на членство на България в Северноатлантическия алианс и нарастващия световен тероризъм, пред Българската армия стоят и редица мироопазващи задачи, в съответствие с интеграционните ангажменти, които е поела държавата. При тези условия тя е призвана да бъде фундамент на социално-политическото и нравствено-патриотично единство на народа ни в името на общонационалните интереси и идеали. Тази задача е колкото отговорна, толкова и трудна. Тя изисква от офицерския състав преди всичко висок професионализъм в търсенето на нови пътища за демократизиране на армейския живот. Това следва да се извършва както чрез строго спазване на военните закони и устава, така и чрез съхраняване на всички ценни обичаи, традиции и ритуали.

От друга страна, историята на БПЦ свидетелства за нейната патриотично-възпитателна роля и за приноса ѝ в укрепване единството на народа.

Днес необходимостта от взаимодействие и координиране дейността на тези две институции в държавата е повече от очевидна по няколко причини.

Първо, налице е видимо съживяване на религиозния живот в страната. Все повече хора проявяват интерес към религиозните ценности и откриват смисъла на живота си във вярата в Христа. Този процес е характерен и за армията, като множество военнослужещи не крият своите религиозни чувства и нуждата от определени духовно-религиозни дейности. За съжаление обаче, много често те срещат неразбиране и дори подигравка от страна на своите колеги и началници, което е свидетелство за недостатъчната религиозна осведоменост и култура на командния състав.

Второ, свидетели сме на редица прояви на неправославна духовна инвазия върху обществото, която атакува духовните устои на българската нация. През последните години в обществото се появиха и действат много нови религиозни общности (секти), предявяващи претенции на посредници, чрез които хората да бъдат включени в обществения живот. Тези секти предприемат активни действия и по отношение на армейската среда и извършват своята дейност, независимо от това дали е в съответствие със закона или не.

Трето, Православието е пълноводен извор на родолюбие и патриотизъм, на духовна мъдрост, висша нравственост и стремеж за усъвършенстване на личността. То е не само система от религиозни догмати и изисквания, а преди всичко нравствена доктрина за живота на човека в семейството, обществото и държавата.

На съвременния етап сътрудничество между армията и Църквата е възможно и необходимо в редица направления. Съвременната трактовка на християнския възглед за войната и военната служба, снемането на всякакви идеологически бариери и ограничения ще съдейства Православието и църковната йерархия да заемат своето естествено място в обществото.

В Концепцията за национална сигурност на Република България се посочва,

че християнските ценности и добродетели, както и издигането на ролята на БПЦ в живота на държавата и нейните институции са от фундаментална важност за националната сигурност. Осъществяването на тази задача изисква съвместни усилия за изясняване и популяризиране на основните страни и качествени характеристики на християнската нравствено-възпитателна система. Всъщност този въпрос може да се постави по-пряко: какво може да се използва от християнската нравственост за възпитание на воините и под какви форми.

Сътрудничеството между съответните органи на Българската армия и БПЦ се налага от необходимостта да се прецизира дейността на командния състав с вярващите военнослужещи и онези военнослужещи, които са членове на отделните секти. В тази насока задачите могат да се групират в две направления–

ки проучвания на религиозността на военнослужещите биха ги направили „добра земя“, които да „почнат да дават плод“ (ср. Мат. 13:8).

Редица значими събития в живота на армията се провеждат и ще се провеждат с непосредственото участие на БПЦ. В зората на демократичните промени в България бяха възстановени редица традиции. Ежегодно на Богоявление – 6 януари – се извършва традиционното поръсване на бойните знамена и войската с осветена Богоявленска вода. За празник на Българската армия бе определен отново Денят на храбростта – 6 май, когато БПЦ чества паметта на св. Георги Победоносец – закрилник на войството ни. За тези мероприятия и за реда на провеждането им ежегодно се отдава заповед на министъра на отбраната. Традиция е на Архангелова задушница на Военните гробища в София да се извършва

ходимостта от духовното посредничество на свещеника. До този момент на БПЦ не е дадена възможност за това от страна на държавата по същите причини, по които се спира въвеждането на религиозно образование в училищата. Държавните институции само заиграват с Църквата, като ѝ отреждат ритуална роля. За тях осветяването на бойните знамена е повече от достатъчно църковно присъствие.

БПЦ трябва да проявява достатъчно активност, за да разшири своето присъствие в армията. Не бива да се чака, пак под натиска на НАТО държавата да разреши да има военни свещеници. Първи крачки в тази посока се поставят с изграждането на храмове и параклиси в районите на военните поделения. В района на Военноморската база в Бургас бе изграден параклис, посветен на християнския воин св. Мина и осветен от Сливенския митрополит Йоаникий. Във Военната академия „Г. Раковски“ бе възстановен и осветен от Знеполския епископ Николай храмът „Свети Архангели“. Но това не е достатъчно, защото в тях не се служи св. Литургия и същите се използват като музеи. Необходими са целенасочени усилия за възстановяване на духовната институция в армията. В Румъния вече има военни свещеници, такива има и в Русия поне от десет години. В Русия те се издържат от Православната църква, тъй като тя счита това за форма на мисия в армията. През 1999 г. с благословението на Московския и на цяла Русия патриарх Алексей II бе издаден и влезе в употреба „Войнски требник“, в който има чинове за извършване на богослужения в армията при всякакви случаи, свързани с войсковия живот.

Във Военната академия „Уестпойнт“, щата Ню Йорк, едно от най-престижните учебни заведения, има огромен епископален храм, който всяка неделя е посещаван от голям брой кадети, както и от офицерите и техните семейства. В този храм е дадено едно помещение, в което от десет години е устроен и един православен параклис. Православните са получили разрешение и място за параклиса веднага след като са го поискали. Православната църква на Америка по молба на тези православни военнослужещи поема ангажмента да осигури свещеници, тъй като счита тази общност, колкото и малка да е тя, за своя мисия в армията. Всеки от тези свещеници пътува около два часа от Православната семинария „Св. Владимир“, за да стигне до Военната академия в неделя за богослужението и никой от тях не получава заплащане за служението си. Какъв удивителен пример за обща грижа от страна на църковната йерархия и богословското учебно заведение!

Изводите от тези примери са очевидни. Православните църкви в другите страни имат съзнанието за своята мисия в армията и активно работят за нейното осъществяване. Разбира се, това е възможно само ако има единодействие между църковните ръководители и народа в отстояването пред държавата на правото на Църквата свободно да действа не само в армията, но и в обществения живот като цяло. Отстояването на това право е отговорност на всички – и като членове на Църквата, и като граждани. Първото, защото всички имаме дълг да служим на християнското благовестие (Мат. 28:19-20), и второто, защото всички имат гражданско право да изповядват и практикуват свободно вярата си.

Армията, от своя страна, в лицето на своето ръководство, трябва да прояви необходимата воля и желание да скъса с негативите от продължителното си атеистично безхаберие и да съзри незавидното си положение на „болния“, който следва да потърси „доктора“.

ЦЪРКВАТА И АРМИЯТА ДНЕС

институционално и лично.

Необходимо е законово уреждане и укрепване на взаимоотношенията между БПЦ и Българската армия. В сега действащия Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България е залегнало правото на военнослужещите да изповядват религиозни убеждения и да извършват религиозни обреди, но извън районите на военните обекти. Не се допуска обаче създаването на религиозни обединения във военните поделения.

Проучване и оповестяване пред армейската общественост на националния и исторически опит по проблемите на религиозността на военнослужещите и традициите във връзките между двете институции и изучаване опита на съвременните армии на страните членки на НАТО, особено на православна Гърция и Румъния, за ролята и мястото на Църквата в армията са дейности, които изискват съответната активност и от двете институции.

На лично равнище задачите включват преди всичко повишаване на личната информираност и култура на офицерския състав по проблемите на религията, запознаване с православното християнско учение, изучаване на формите на работа на религиозните секти за привличане на нови членове, и т. н. Освен това, периодичното представяне пред командния състав от Българската армия на информация с религиозна тематика и извършване на социологичес-

панихида за загиналите във войните български воители. Тя се отслужва лично от Българския патриарх и Софийски митрополит Максим. Множество са мероприятията и начинанията, провеждани в поделенията, щабовете и учрежденията на Българската армия, които започват с водосвет. Това внася особена тържественост във военните церемонии и обогатява чувството за величие и подвиг на българската войска.

Инициативата да се даде възможност на църковната институция да присъства и влияе на живота на Българската армия, е положителна. Тъжното е обаче, че тя не е резултат от осмислена държавна позиция за християнството като ценност, която може да влияе положително на обществения живот, а е в резултат на нашата „европеизация“. Въпросът е каква роля трябва да има БПЦ в този процес.

Разбира се, че Църквата трябва да навлезе в живота на армията чрез добре обучени военни свещеници. Те са тези, които трябва да проповядват православната вяра и да обгрижват духовно чедата на Църквата в редиците на армията. Това ясно пролича по време на участието на Българската армия във войната в Ирак и в контингентите на различните задгранични мисии. Когато воините засанат очи в очи със смъртта, разбират най-добре присъствието на Бога и необ-

1700 години от мъченическия подвиг на св. Георги Победоносец

КОГА Е ГЕРГЬОВДЕН

„Св. Георги със сцена от мъченическата му смърт“. Руска икона от XIX в.

Този велик Христов мъченик живял и пострадал по времето на римския император Диоклетиан (284-305). Още юноша, Георги постъпил на служба в императорската войска и едва 20-годишен достигнал до чин военен трибун (началник на легион). Бил красив, умен и способен младеж и императорът го направил и член на държавния съвет, без да подозира, че той бил християнин. По това време срещу християните били повдигнати люти гонения: залавяли ги, затваряли ги в тъмница и ги подлагали на страшни мъчения. Понеже младият Георги бил наследил от покойната си майка голямо богатство, наредил робите да бъдат освободени, а имотът и парите раздадени на бедните. Така той се подготвил за велик подвиг в името на Господа Исуса Христа.

Явил се в двореца в Никомидия, столицата на тогавашна Вития, и смело защитил християнската вяра. Напразно бил съветван и увещаван от императора да се откаже от Христос. Заради твърдата му вяра бил подложен на различни мъчения, от тежки по-тежки: слагали огромен камък върху гърдите му; връзвали го гол на дървено колело с набити пирони; държали го три дни в яма с негасена вар; обували му железни нагорещени обуца и го карали да тича с тях; давали му да пие силни отрови.

Благодарение на силната си вяра в Христос Георги понесъл стойчески всички мъчения. Сам Господ Бог му се явил и само с допира на ръката Си излекувал раните му. На новите мъчения, измисляни от страна на императора, Георги смело отговарял: „По-скоро ти ще се умориш да ме мъчиш, отколкото аз – да понасям мъченията.“

Мнозина, като видели твърдостта на Георги, веднага повярвали в Христос. Повярвала и Александра, съпругата на императора. Диоклетиан наредил и двамата да бъдат посечени с меч. По пътя към мястото на наказанието Александра припаднала и предала Богу дух. При вида на такава блажена смърт Георги прославил Бо-

га и бодро продължил към своята Голгота. Когато стигнали на определеното място, мъченикът спокойно навел глава под меча на палача и бил обезглавен на 23 април 306 година.

В християнската иконография свети великомъченик Георги се изобразява възседнал на бял кон, с дълго копие в ръка, забито в устата на страшен змей – символ на езическото нечестие. До края на XIX в. той бил възпяван в народните песни и почитан като покровител на земеделието и посевите, на стадата, на здравето, любовта и брака и бил считан за закрилник на войниците.

На Гергьовден къщите се кичат със свежа пролетна зеленина (предимно букова шума) и се коли курбан – първото мъжко агне. То се коли обърнато на изток, на кичено с венец от цветя, обикновено от най-стария член на фамилията. Според народната традиция на Гергьовден свършва зимата и започва лятото, което продължава чак до Димитровден (26 октомври). Именно през този период от време (от Гергьовден до Димитровден) били спазарявани слуги и ратаи, пастири и дюлгери.

Паметта на св. великомъченик Георги Победоносец (Гергьовден) се почита от Православната църква на 23 април. Българската православна църква до пролетта на 1916 г. също почиташе на тази дата паметта на светеца. Обаче тогава у нас беше въведен Григорианският календар и 13 денонощия бяха изрязани – получи се скок във времето: легналите да спят на 31 март 1916 г. осъмнали направо на 14 април. Станала промяна и в неподвижните църковни празници – те били преместени с 13 дни напред. Така Гергьовден започнали да го празнуват на 6 май. Това продължило доста години. Едва на 22 декември 1967 г. Св. Синод в пълен състав решил: „След една година да се въведе в църковна употреба т. нар. Изправен или Новоюлиански календар в диоцеза на Българската православна църква. Той възстановява честването на неподвижните празници на истинските им дати – както са в богослужбните минеи, а за празнуването на Пасха

(т. е. Великден) и зависещите от нея подвижни (местещи се) празници – до Петдесетница запазва ръководните принципи на древната Александрийска пасхалия. Календарът да влезе в сила от 20. XII. (навечерието на Рождество Христово) 1968 г.“ Едва на 25 юли 1968 г. Св. Синод изпратил Послание до клира и всички чада на БПЦ, че предстои календарна реформа.

Така на практика на 25 декември 1968 г. нормално било празнувано Рождество Христово и Стефановден на 27 декември. А от началото на 1969 г. на „истинските им дати“ започнало празнуването на всички неподвижни празници, в това число и Гергьовден – 23 април.

Преди десетина години във връзка с едно проучване се сблъсках със следния парадокс. Проследих църковните календари от 1969 до 1976 г. и констатирах, че до 1976 г. Гергьовден е отразен и се празнувал на 23 април. Но в календара за 1977 г. изведнъж той безпричинно отива на 6 май. Потърсих информация в църковната преса („Църковен вестник“ и „Духовна култура“) и в протоколните книги на Св. Синод, но нищо не открих. Озадачен от този парадокс, засилих проучванията си чрез допитвания до различни бивши и настоящи служители от Св. Синод и Софийската св. Митрополия. Така научих, че единственото лице, което може да ми даде вярна и точна информация, е пенсионираният бивш директор на Синодално издателство д-р Харитон Попов. Уредих си среща с него и той без всякакво притеснение (дори с известна гордост) ми разкри корена на въпросния календарен парадокс.

Понеже по онова време (60-те години на XX в.) тоталитарният партиен режим беше измислил свои празници – Ден на лозаря (14 февруари) и Ден на овчаря и пастиря (6 май), то при календарната църковна реформа от края на 1968 г. се получило разделяне на двата празника – Гергьовден и Деня на овчаря и пастиря. Ето защо през 1976 г. тогавашният председател на Комитета по въпросите на БПЦ и религиозните култове Михаил Кючюков получил нареждането от партийната власт да помоли членовете на Св. Синод да върнат празнуването на Гергьовден отново на 6 май, когато се чества Денят на овчаря и пастиря. Кючюков разговарял с владиците, молил ги, но те отказали по простата причина, че нямало на какво основание да местят празнуването – паметта на светеца е строго фиксирана на 23 април! Отчаян от проведения разговор, на излизане от Синодалната палата М. Кючюков срещнал д-р Харитон Попов, директор на Синодално издателство. Понеже се познавали, му се оплакал от „неподчинението“ на синодалните старци. Х. Попов се засмял и успокоил държавния служител, че сам ще оправи нещата. На недоумяващия Кючюков пояснил, че понеже църковният календар (стенен и джобен) се печата в повереното му Синодално издателство, той на своя глава (без да информира Св. Синод) ще сложи Гергьовден на 6 май.

Така и направил. На следващата 1977 г. в църковния календар наистина Гергьовден се намирал вече на датата 6 май. Разтревожените синодални старци веднага извикали д-р Харитон Попов да даде обяснение за това разместване. Той виновен свил рамене и им заявил, че такова било партийното и държавно нареждане. Конкретна вина лично той нямал – действал в духа на тоталитарния режим. И колкото и парадоксално да звучи – от тогава (1977 г.) и до сега Гергьовден не се чества като празник на св. великомъченик Георги Победоносец, а като Ден на овчаря и пастиря. Това не само е недостойно, но и петни паметта на светеца. Крайно време е да се ликвидира този църковно-календарен парадокс...

Ст. н. с. д-р Христо ТЕМЕЛСКИ,
директор на Църковноисторическия
и архивен институт
при Българската патриаршия

† IN MEMORIAM

На 20 април, Велики четвъртък, се престава в Господа

проф. ТОТЮ ПЕНЧЕВ КОЕВ
(1928-2006)

Опелото бе извършено в стилизиран митрополитски храм „Св. Неделя“ от Знеполски епископ Николай в съслужение с Маркианополски епископ Константин, архим. Йоан и множество свещеници, всички те бивши студенти на професора.

За да отдадат последна почит на своя колега и учител дойдоха стотици близки, приятели, колеги, бивши и настоящи студенти.

Епископ Николай поднесе съболезнования от името на Негово Светейшество патриарх Максим.

Проф. Коев бе погребан в Централните софийски гробища редом със заслужили дейци на културата.

В дните на съпреживяване на Христовите спасителни страдания почина нашият учител и колега проф. Тотю Пенчев Коев. Неговият житейски път бе свидетелство за силата на вярата и за спасителната мисия на православно богословие.

Проф. Коев е роден на 7 октомври 1928 г. в с. Армени, Габровско. Завършил е Софийската духовна семинария и Богословския факултет (Духовна академия). Дългогодишен професор по Догматика, Инославни изповедания и Нехристиянски религиозни учения в Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, преподавател в Софийската духовна семинария „Св. Йоан Рилски“. Той беше един от основателите, а няколко мандата и декан на Православния богословски факултет на Великотърновския университет „Св. Кирил и Методий“, преподавател в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, в Пловдивския университет „Преп. Паисий Хилендарски“ – филиал „Любен Каравелов“ в Кърджали и в други университети. Една година (1998) преподава като гост-професор и в Института за православно богословие на Мюнхенския Максимилианов университет.

Няколко поколения духовници и богослови в България се изграждат като специалисти и утвърждават в Православието под неговото вещо и благо ръководство.

В продължение на 25 години, от 1981 г. до смъртта си, е главен редактор на научното богословско списание „Духовна култура“, а от 1975 до 1978 г. и главен редактор на „Църковен вестник“.

За екипа на Синодално издателство проф. Коев бе и остава пример за достойно и смирено носене на тежкия кръст на писаното слово, защото „казаното слово импулсира и отминава, написаното импулсира и остава“, както казваше професорът. Неговото дело е вградено в едновековния опит на църковната медия, призвана да откликва на църковните нужди и да задоволява духовните потребности на своите читатели.

Бог да го прости!

Синодално издателство

ПРИЗВАНИЕТО

Има различни дарби, ала Духът е един и същ; има различни служби, ала Господ е един и същ...
(1 Кор. 12:4-6)

Бог дава на всеки човек различни дарби, но не винаги човек разпознава вярно пътя, по който да върви, за да реализира своите дадености в служба на доброто, на общото благо или пък се заблуждава по отношение на дарбите, които притежава – и прави грешен избор. Когато се заблуждаваме по отношение на своите начинания, когато грешим в своя избор, Бог винаги намира някакъв начин да ни подсказва кое е най-доброто за нас и как ще бъдем най-полезни за другите – било чрез някой човек или чрез обстоятелствата в живота – важното е да разпознаем Божия глас и да се вслушаме в Него.

На 12 май светата Православна Църква чества паметта на свети Епифаний, епископ Кипърски, който се прославил със своя живот, ученост и чудеса. Свети Епифаний живял през IV век. Той бил син на беден еврейски земеделец от Финикия. Обърнал се към вярата в Христа чрез един монах на име Лукиан, той пожелал да се кръсти и скоро след това постъпил в манастир. С удивителна ревност започнал да изучава Священото Писание и със своя строг и свят живот спечелил уважението на всички монаси. Бог му дал сила да върши чудеса и мнозина започнали да прибегват до неговата помощ и молитви. След като проживял доста дълго време в манастира, Епифаний пожелал пустинен живот. Но славата за неговите чудеса, мъдрост и светост привлякла към него и в пустинята ревностни подвижници, които се заселили близо до него.

Епифаний се стараел да избягва славата и известността и често оставял мястото, където се бил прославил чрез някое чудо, и заминавал другаде, за да може в усамотение и безмълвие да се предаде на молитва. Но навсякъде се събирали при него ученици, понеже бил твърде мъдър, с удивителна яснота обяснявал Священото Писание и с поученията си обърнал много езичници към истинския Бог.

Епифаний бил на около 60 години, когато по чудесен начин бил възведен в сан епископ на Кипър. Веднъж той споделил пред свети Иларион Палестински за своето желание да живее в усамотение. Иларион го напътил да отиде в град Саламин (главен град на остров Кипър). Но Епифаний предпочитал да отиде в Аскалон и Газа.

„Аз ти казвам – настояя Иларион, – иди в Сала-

мин, там трябва ти да живееш!“ Епифаний обаче не послушал съвета на стареца, а постъпил по собственото си желание. Отишъл на пристанището, където имало два кораба – единият трябвало да отплава за Саламин, а другият – за Аскалон. Епифаний се качил на втория, но по пътя се надигнала страшна буря и корабът бил изхвърлен на брега близо до Саламин.

В това време в Саламин се провеждал избор на епископ. Там се били събрали епископите от разните градове на острова, но се затруднявали кого да изберат и потърсили съвета на един свят старец – епископ Папий, когото всички уважавали за неговите добродетели и за претърпените от него страдания по време на последното гонение. Той молил Бог да го напъти и молитвата му била чута.

По същото време Епифаний се готвел да напусне Саламин и отишъл на пазара, за да си купи нещо за из път. Когато избрал два хубави грозда и се готвел да заплати за тях, пред него спрели двама дякони, които водели под ръка престарял старец – това бил епископ Папий, а тях ги следвали още няколко епископи.

„Чедо Епифание – обърнал се към него старецът, – остави гроздовете и ела с нас в църквата!“ Изуменият Епифаний тръгнал след тях. В църквата духовенството го посрещнало с думите: „Бог те е пратил при нас! Бъди архиепископ на тоя град и на целия Кипърски остров!“

Епифаний започнал да отказва и със сълзи на очи молел епископите да изберат друго. Тогава епископ Папий му казал: „Би трябвало да мълча за даденото

ми откровение. Но понеже ти се отказваш, аз съм принуден да ти съобщя, че Господ те е избрал. Тези свети отци, епископите, в недоумението си кого да изберат, възложили това на мене грешния. Аз дълго се молих и Господ насън ми каза: „Иди на пазара! Там ще видиш един инок да купува грозде: той да бъде епископ! Името му е Епифаний.“

След това Епифаний не могъл повече да се съпротивлява. Той бил ръкоположен за епископ и със своите добродетели и мъдрост заслужил любовта и уважението на паството си.

От житието на свети Епифаний Кипърски се вижда, че той желяел да живее в усамотение, но Бог определил за него друго – да стане предстоятел на Кипърската Църква и да наставлява във вярата тамошните християни.

Почти всички ние в един или друг момент сме попадали в ситуация, когато желяем да направим нещо, а сякаш всичко около нас се изправя, за да ни попречи. Ако продължим, с упорството си ще пропилим много време и духовни сили, докато постигнем желаното от нас, за да разберем накрая, че всичките ни усилия са били напрасни, защото сме били водени от своеволието си, а не от посоченото ни от Бога.

За всеки човек Бог е отредил някакво призвание и му е дал за целта и необходимите дарби и сили, за да го осъществи, за бъде максимално полезен и за себе си, и за другите. Всичките ни проблеми и страдания идват от усилията ни да бъдем нещо, което не ни е дадено да сме; когато понякога сепускаме в начинания, които не отговарят на духовните ни дадености. Резултатът от това е, че работата ни изтощава, вършим я с неудоволствие, без вътрешно удовлетворение, работата е зле свършена и не принася полза нито за нас, нито за другите.

Човек може да се опълчи срещу Бога, може да се опълчи срещу своето призвание, но това няма да го направи свободен. Да бъдеш свободен, означава да осъзнаеш своето призвание и да се опитваш да му останеш верен.

Има различни дарби, различни служения и различни проявления на тези дарби и служения, казва св. ап. Павел, но Бог е, Който върши всичко у всички и дава всекому „да се прояви у него Духът за обща полза“ (1 Кор. 12:4-7).

Свещ. Йоан
КАРАМИХАЛЕВ

Начало, корен и утвърждение на всичко е любовта към Бога. Но при нас, за съжаление, това начало е поставено в края, и всичко, което е в света, обичаме повече от Бога. Да обичаме Бога, означава всичко друго освен Него да считаме второстепенно и маловажно. Неговите закони да бъдат за нас над всички човешки постановления. Неговите съвети – над всички съвети. А да Го огорчим – да смятаме за по-тежко, отколкото да огорчим когото и да е от хората.

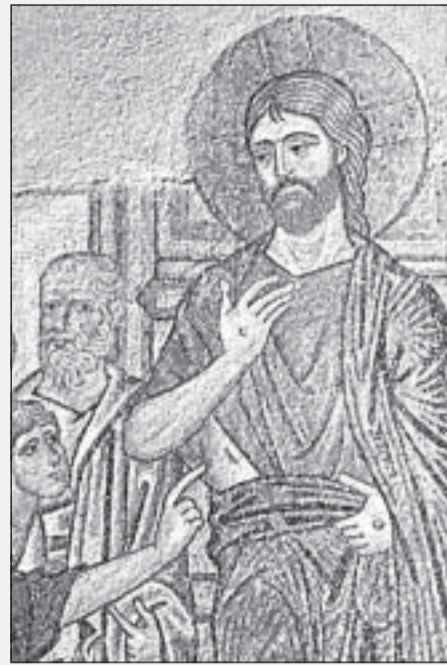
Да обичаме Бога, означава да Го

обичаме много повече от собствените баща, майка, деца, жена, мъж, брат и приятел. Но ние дори така не Го обичаме, както обичаме тях. Който обича първо Бога, той обича истински и баща си, и майка си, и жена си, и братята си. За разлика от онзи, който обича преди всичко близките си, а после Бога. Любовта на последния, уви, е една измама, плътска любов и увлечение. Тази любов не е разумна, защото очите ѝ са слепи. А истинската любов е светлина, не мрак. В нея е Бог, а не духът на тъмнината. А където е светлината, там е и спокойствието... Затова любовта, произлизаща от Бога, е твърда и носи твърдост на характера, и нас самите прави твърди. Обратно на това, любовта, която не е от Бога, е метежна и самите нас прави метежни, боязливи и меки. Ето защо трябва да търсим всяка любов на земята да произлиза от Бога.

Когато земната любов произлиза от Бога, тя става по-възвишена и всеобхватна, и тогава наистина обичаме повече и ближните си, отколкото ако ги обичаме само по-силите на нашата немощна човешка любов. Възвишената любов ни кара да им помагаме при нужда не само материално, но и духовно; да се грижим не само за тялото, но и за душата; да скърбим за някой човек не затова, че ни носи неприятности, но главно затова, че наврежда с това на душата си...

Никой да не изпада в униние, ако

ПРАВИЛО

НА ЖИВОТ

Бог не изпълнява веднага молитвата му и не му дава веднага това, което проси. Именно тогава трябва да направим точно обратното: още по-бодро и с радостен дух да продължим молитвата и... доброделието си. Тогава трябва още повече да се укрепим и нашата надежда. Защото Бог, ръководен от великия Си Промисъл, на един дава в края онова, което на друг дава в началото. По-блажен е онзи, който ще получи награда за по-продължителни и големи трудове, от онзи, който ще има награда за по-малки. Душата на първия ще бъде по-подготвена, по-достой-

на и повече ще може да приеме в себе си блаженството, отколкото душата на втория. Спасителят Христос е казал, че спасен ще бъде онзи, който претърпи докрай, и с това ни е открил цялата тайна на живота, която ние, за съжаление, не искаме да видим, а какво остава да разберем.

Да не се омрачаваме, а да се стараем душата ни винаги да бъде светла. Бог е светлина – и ние трябва да се стремим към светлината. Бог е върховното веселие и щастие – затова и ние трябва да бъдем весели и щастливи. И при това точно тогава, когато всичко се надига срещу нас, за да ни смути. Иначе не бихме имали заслуга, ако сме весели, когато около нас всички се веселят... А весели могат да бъдат и малверецът, и езичникът. Достойнството на християнина се състои именно в това – да бъде и в печалните обстоятелства с безпечален дух.

Нека всичко в живота ни да се управлява от любовта към Бога. И на всяка земна любов, колкото чиста и прекрасна да е, трябва да гледаме единствено като на знак за безкрайната Божия любов. Земната любов е само искра, край на великолепната риза, в която се облича безмерната и безгранична Божия любов, която нищо не може да вмести в себе си, така както е невместим и Самият Бог.

Николай В. ГОГОЛ

Превод: дякон Емил ПАРАЛИНГОВ

АБОНАМЕНТНА КАМПАНИЯ 2006

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за който искате да се абонирате:

.....

Име..... Презиме

Фамилия.....

гр./с..... п. код общ.

обл. ж.к./ул. №... бл.

вх. ап. тел:

Изпращайте на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложен документ за платен абонамент (банково бордеро или пощенски запис).

Цените на абонамента са на стр. 8.

Когато свещеник мине през с. Радуил, Софийско, всички: възрастни и деца, мъже и жени, почитателно го поздравяват. Тук всичко православно е на почит. Ако попитате някого от местните „Защо?“, ще ви отговорят: „Защото Бог винаги ни е пращал много добри свещеници“. Свещениците от своя страна ще допълнят, че не на тях, а на изключителните им предшественици се дължи дълбоката религиозност на местното население. Но за Божията нива еднакво важни са и тези, които сеят, и тези, които поливат, и тези, които прекопават и чистят плевелите, и тези, които гонят птиците да не изкълват узрялото жито, и тези, които жънат.

А над всички е Бог, Който прави да израсте (вж. 1 Кор. 3:6) и Който праща на добрата нива добри стопани, защото трудно се създава, а твърде лесно се разпилва създаденото.

Енорийският храм „Рождество Богородично“, основан 1900 г.

ЗА ДОБРАТА НИВА И ДОБРИЯ СТОПАНИН

В с. Радуил има две църкви и единадесет параклиса. Датата на построяването и историята на старата радуилска църква „Св. Николай Мирликийски“ се губят назад във вековете. Затова пък е запазена точната дата на нейното възобновяване: 15 август, 1848 г. От тогава датират и стенописите, и повечето икони на църквата, дело на зографи от Самоковската школа. Тази църква и днес се извисява на най-високото място в селото, но след построяването на храм „Рождество Богородично“ става гробищна. Днес в нея се служи на храмови празници, на задушници и се извършват опела и панихиди.

Първият радуилски свещеник, за когото са запазени данни в оскъдния архив на енорията, е отец Василий Танинчев от Самоков. Той служи в селото от 1899 г. до 1911 г. Ревностен и благочестив свещенослужител, който заздравява енорията и оставя много благочестиви традиции. „По негово време се замислюва и осъществява построяването на новия храм „Рождество Богородично“ – четем в едно сведение от 1957 г. Тогава става и зографисването на куполите и олтаря на този храм. По-късно отец Танинчев става свещеник в София, където и умира.

От 1911 до 1914 г., по време на Балканските войни, енорията се завежда от приходящи свещеници от с. Гуцал и Долна баня: свещ. Свилен Иванов, свещ. Иван Йонкин и свещ. Захари Гешаков – виден софийски свещеник, автор на сборници с проповеди, сътрудник на църковния ни печат.

По време на Първата световна война, между 1914 и 1916 г. тук е свещ. Кочо п. Димитров от с. Девол, Гевгелийска околия, след което енорията отново е поета от отец Гешаков.

През 1918 г. ревностните радуилци успяват да си издействат свещеник, родом от Радуил. Разказват, че цар Фердинанд често гостувал в селото. Възползвали се от една от визитите му, за да се оплачат, че от години си нямат постоянен свещеник. Измолват от царя да освободят от фронта местно момче – Стоимен Илиев Джалов, за да им бъде ръкоположен за свещеник. Цар Фердинанд оказва съдей-

Патриарх Максим и придружаващите го духовници по време на тържествата по случай 100-годишнината от осъществяването на радуилския храм „Рождество Богородично“

ствие и на 1 юли 1918 г. в енорията е възворен о. Джалов.

Роден на 17 юли 1893 г., той от малък проявявал наклонност към църковното служение, затова по настояване на първенците от селото постъпва в тогавашното двегодишно свещеническо училище в Бачковския манастир. Завършва през 1910 г. Ръкоположен е за свещеник от Русенския митрополит Григорий на самия празник Петдесетница. Така в деня, в който християните честват раждането на Светата ни Църква, с. Радуил и родната ни Църква се сдобиват с един от най-видните си свещенослужители.

С рядко умение на мъдър и благочестив пастир той създава в Радуил една от най-добрите енории в Самоковската духовна околия, а и в страната въобще. По негово време в Радуил е издаден Типикон, одобрен от Светия Синод на БПЦ. Възобновени са и построени много параклиси в района на селото – видими знаци на голямото благочестие и ревност по Бога на местното население. Но като че ли най-забележителното дело на отец Джалов е откритият и ръководен от него църковно-певчески курс в селото – една малка семинария, в която са се обучавали 100-150 момчета. Те били разквартирувани по къщите в селото, а се обучавали в сграда в двора на храм „Рождество Богородично“. Там се раждат за Църквата не само

изключително добре подготвени певци, а и прекрасни свещеници, разнесли семената на вярата в близки и далечни енории.

За изключителната му ревност и доблестно служение отец Джалов е отличен от епархийското ръководство с протойерейско достойнство. През 1941 г. отец Джалов овдовява, а с идването на комунистическата власт настават трудни години за свещеника. Бит е и измъчван, оставят го жив само защото овдовялата му през войната дъщеря би останала сама с новороденото си дете, но издевателствата над него не престават. За да го запази, екзарх Стефан го премества в София, както и други видни свещеници, спечелили си неприязънта на новата власт. Постригва отец Джалов в монашество с чин архимандрит и го прави игумен на Драгалевския манастир.

След като изпадналият в немилост Български екзарх е изпратен на заточение, отново настават тежки времена за архим. Стефан Джалов. Известно време той завежда енорията на гара Бов, после тази в Кремиковци, но поради разклатеното си физическо и психическо здраве моли патриарх Кирил да го освободи от длъжност и се прибира в родното си село, където и умира.

В годините на социализма тежката задача да опази вярата и придобитите за

тази „с нищо неоправдана“ заповед да бъде отменена.

Със самоотвержена ревност свещеникът брани църковните имоти от настъпващите навсякъде ТКЗС-та. Брани и ценните икони от посегателствата на държавата и ги опазва. За съжаление те са ограбени и изнесени през граница в най-ново време.

Негово Светейшество патриарх Кирил високо оценява усърдието на свещеника и през 1964 г. му подарява комплект нови свещенически одежди, а през 1966 г. го отличава с офикаята „иконом“.

Привикнали на редовни богослужения и духовен живот, местните хора не остават без свещеник. След смъртта на отец Кръстев енорията се завежда от долнобанските свещеници отец Кирил Велчев и отец Пламен Димитров до 1994 г., когато Софийска Митрополия изпраща в Радуил отец Николай Аршинков.

Посрещат го в навечерието на храмовия празник на църквата „Св. Николай“. Камбаните и на двата храма тържествено бият, приветствайки новия свещеник. Дошъл с временна заповед, той е там вече 12-а година.

Първоначално пътува от София, където живее семейството му. Но за да може постоянно да е в селото, радуилци построяват сграда, в която да живее (на мяс-

Деца от училището в с. Радуил изучават предмета „Религия“ и вземат активно участие в живота на енорията

Христа души, се пада на отец Лазар Кръстев. Той е енорийски свещеник на Радуил от 1946 г. до смъртта си през 1990 г. Запазени са негови писма до местния Народен съвет. С молби и дипломация той се опитва да опази наследените от предшествениците си благочестиви традиции, въпреки новите наредби, целящи да сложат край на религията.

Когато въвеждат купонната система за хляба и брашното, не е предвидено брашно за просфори. С писмо от 6 декември 1963 г. прот. Лазар Кръстев пише до местните представители на народната власт да му разрешат „колкото Ви е възможно, брашно за нуждите на богослужението“. През 1962 г. с писмо № 3679 от 6 юли Обединеният народен съвет в с. Долна баня напомня на отец Кръстев, че от няколко години в НР България сборовете са отменени и по административен ред му забраняват да извършва каквито и да е служби при параклисите, предупреждават го, че ще държат него отговорен, ако народът се събира за църковни празници. След като и секретарят на БКП в с. Долна баня му отправя устно предупреждение, отец Кръстев с тревога уведомява архиерейския наместник в Самоков, че тези мерки на властта „сериозно ще разстроят църковно-религиозния живот на енорията“.

Неколкократно през годините моли

тото, където се е издигала някогашната семинария). Там съпругата му започва да води и неделно училище за деца и за възрастни.

Храмът в Радуил е пълен с богомолци не само в неделя и на празници, но и на вечерните служби. Млади и стари редовно се изповядват и причастяват, участват активно в живота на енорията. От 1500-те жители на селото всички са православни християни. Болката на отец Аршинков е появилата се и тук мода младите двойки да съжителстват без брак, както и все по-намаленият брой на децата в селото.

По-възрастните радуилци казват за отец Аршинков: „Сякаш Бог ни е пратил някой от старите ни свещеници.“ Тук това определено е комплимент. Думи на обич и високо признание.

А надеждата за бъдещето, и на отец Аршинков и на миряните, е в момчетата от селото, които сега учат в Семинарията и Богословския факултет в София. Молят се и те да се окажат достойни свещеници като своите предшественици, да съхранят и умножат наследеното.

А аз продължавам да се питам кое е първото: добрата нива или добрият стопанин, и да си мисля, че когато Бог дава едното, непременно дава и другото. Само е нужна вяра... и търпение.

Александра КАРАМИХАЛЕВА

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2006 г.

„Църковен вестник“	сп. „Духовна култура“
1 година 21,00 лв.	1 година 18,00 лв.
6 месеца 10,50 лв.	6 месеца 9,00 лв.
3 месеца 5,25 лв.	3 месеца 4,50 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА
СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ № 4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16
e-mail: synpress@dveribg.net
РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ
Ръкописи не се връщат.

Банкова сметка на Синаodalно издателство на БПЦ
НВВ Биохим, клон Европа – София, ул. „Алабин“ № 58
банков код: 660 96 608, сметка: 1018147018
IBAN BG 59 BACX 9660 1018 1470 18

Сумите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!